

Εμπορία Ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση

Πρακτικός οδηγός τσέπης για τους
επαγγελματίες πρώτης γραμμής

Enhancing pRevention AnD multi-agenCy cooperAtion against labour TraffICKING

Funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the European Commission can be held responsible for them.

Project number: 101101925

The images included are licensed from Shutterstock.com.

Περίληψη

Το παρόν εγχειρίδιο αποτελεί έναν πρακτικό και περιεκτικό οδηγό τσέπης απευθυνόμενο σε επαγγελματίες πρώτης γραμμής για τη διερεύνηση περιπτώσεων εμπορίας ανθρώπων (ΤΗΒ) με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση. Αναδεικνύει την πολύπλευρη φύση της εμπορίας ανθρώπων (ΤΗΒ), εστιάζοντας στην παραβίαση της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων όπως η ισότητα, η ελευθερία και το δικαίωμα στην εργασία σε ένα ασφαλές εργασιακό περιβάλλον.

Το εγχειρίδιο προσδιορίζει την εμπορία ανθρώπων (ΤΗΒ) (κεφάλαιο 1), τον αντίκτυπό της στα θεμελιώδη δικαιώματα, τους δείκτες για τον εντοπισμό τόσο των διακινητών όσο και των θυμάτων (κεφάλαιο 2), και παρέχει τυπικές “ερωτήσεις - κλειδιά” όσον αφορά τη βοήθεια κατά τη διαδικασία παρέμβασης (κεφάλαιο 3).

Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στα άτομα που διαφεύγουν από τον πόλεμο στην Ουκρανία και στην ευάλωτότητά τους όσον αφορά την εμπορία ανθρώπων (ΤΗΒ) (κεφάλαιο 4).

Η εμπορία ανθρώπων (ΤΗΒ) προσδιορίζεται ως ένα οργανωμένο έγκλημα υποκινούμενο από το κέρδος, βασισμένο σε παράγοντες όπως η φτώχεια, η ανισότητα και η απουσία επαγγελματικών ευκαιριών. Ο αντίκτυπος της εμπορίας ανθρώπων (ΤΗΒ) στα θεμελιώδη δικαιώματα είναι πρωτοφανής, με την εργασιακή εκμετάλλευση να παρουσιάζεται ως σημαντική απειλή για την ανθρωπίνη αξιοπρέπεια, ισότητα και ελευθερία. Τα θύματα συχνά αντιμετωπίζουν κακοποιητική μεταχείριση, επισφαλείς συνθήκες εργασίας και στέρηση των νόμιμων αποδοχών τους, παραβιάσεις που ρητώς απαγορεύονται από το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.

Η παροχή δεικτών στοχεύει στο να βοηθήσει στην αναγνώριση τόσο των διακινητών όσο και των θυμάτων εργασιακής εκμετάλλευσης.

Οι δείκτες για τους διακινητές αυτούς περιλαμβάνουν:

- Την κατοχή των εγγράφων ταυτοποίησης των θυμάτων ή των χρημάτων τους
- Τη δράση τους ως μεσάζοντες ή καθοδηγητές των θυμάτων
- Την εξοικείωσή τους με τις ταξιδιωτικές ή εργασιακές διευθετήσεις των θυμάτων.

Δείκτες που υποδηλώνουν πιθανά θύματα:

- Σημάδια σωματικής κακοποίησης (π.χ. μώλωπες, εγκαύματα, ουλές)
- Κακές συνθήκες υγιεινής
- Συμπεριφορά που φανερώνει νευρική ή φόβο
- Απομόνωση ή αίσθημα συνεχούς παρακολούθησης.

Αυτός ο οδηγός επιπρόσθετα περιλαμβάνει “ερωτήσεις - κλειδιά” ως μέρος της διαδικασίας καθοδήγησης όσον αφορά την προσέγγιση πιθανών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση.

Αυτές οι ερωτήσεις αφορούν:

- τις συμβάσεις εργασίας,
- τους εργοδότες,
- το μισθό,
- προδιαγραφές εργασίας,
- στέγαση,
- έγγραφα ταυτότητας/ταξιδιού,
- χρέη και ζητήματα ασφάλειας.

Ο οδηγός καταλήγει προτείνοντας ότι, εάν υπάρχει υποψία αλλά έλλειψη αποδείξεων για εμπορία ανθρώπων, συνιστάται η επικοινωνία με την Επιθεώρηση Εργασίας (ή τις αντίστοιχες αρμόδιες Αρχές). Σε περίπτωση αμφιβολιών, συνιστάται η αναφορά της υπόθεσης στις αρμόδιες Υπηρεσίες. Η εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση απαιτεί μια συντονισμένη και διαθεματική προσέγγιση που στοχεύει στην πρόληψη και προστασία των θυμάτων καθώς, στην δίωξη των διακινητών και στην συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών.

1. Εισαγωγή – Ορισμός της εμπορίας ανθρώπων (ΤΗΒ)

Η εμπορία ανθρώπων (ΤΗΒ) είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο το οποίο περιφρονεί την ανθρώπινη ζωή προς όφελος του κέρδους. Πρόκειται για μια σοβαρή μορφή οργανωμένου εγκλήματος, με διαφορετικά αίτια όπως η φτώχεια, η ανισότητα, η έμφυλη βία, η απουσία επαγγελματικών ευκαιριών κ.α. Για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων απαιτείται μια πολυεπιστημονική και περιεκτική προσέγγιση, από την προστασία των θυμάτων μέχρι τη δίωξη και καταδίκη των διακινητών.

Οι πράξεις της “στρατολόγησης, μεταφοράς, διακίνησης, κράτησης και υποδοχής των προσώπων, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής ή μεταφοράς του ελέγχου των προαναφερθέντων ανθρώπων **μέσω** απειλής ή χρήσης βίας ή άλλων μορφών καταναγκασμού, απαγωγής, απάτης ή παραπλάνησης, κατάχρησης εξουσίας, ή θέσης ευάλωτης ή της προσφοράς ή λήψης πληρωμών ή ωφελημάτων για την επίτευξη της συγκατάθεσης ατόμου που έχει τον έλεγχο πάνω σε άλλο άτομο, για σκοπούς εκμετάλλευσης,” θεωρούνται εμπορία ανθρώπων (ΤΗΒ). **Η εκμετάλλευση περιλαμβάνει, κατ’ελάχιστο**, την εκμετάλλευση της εκπόρνευσης άλλων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, καταναγκαστική εργασία με τη χρήση βίας, συμπεριλαμβανομένης και της επαιτείας, της δουλείας ή πρακτικών παρόμοιων με τη δουλεία, καταναγκαστική εργασία ή την εκμετάλλευση για εγκληματικές δραστηριότητες, ή την αφαίρεση οργάνων.¹

Το έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνει τρία βασικά χαρακτηριστικά: **την πράξη, τα μέσα και το σκοπό**. Η σωματική και σεξουαλική κακοποίηση, ο εκβιασμός, η συναισθηματική χειραγώγηση, και η αφαίρεση επίσημων εγγράφων χρησιμοποιούνται ως τακτικές από τους διακινητές για τον έλεγχο των θυμάτων τους. Η εκμετάλλευση μπορεί να συμβεί είτε στη χώρα καταγωγής του θύματος, είτε κατά τη διάρκεια της μετανάστευσης, είτε σε μια ξένη χώρα.²

¹ Council of the European Union, European Parliament (2011, April 14). Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. European Sources Online. www.shorturl.at/z1b3e

² United Nations. Office on Drugs and Crime (n.d.). The Crime. www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/crime.html

ΠΡΑΞΗ	ΜΕΣΑ	ΣΚΟΠΟΣ
Στρατολόγηση Διακίνηση Μεταφορά Κράτηση Υποδοχή των προσώπων	Απειλή ή χρήση βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού Απαγωγή/Απάτη/ Παραπλάνηση/Κατάχρηση εξουσίας Κατάχρηση μίας θέσης ευαιωτότητας Παροχή ή λήψη πληρωμών ή ωφελημάτων για την επίτευξη της συναίνεσης ενός ατόμου που έχει έλεγχο πάνω σε άλλο άτομο.	Εκμετάλλευση της εκπόρνευσης άλλων ατόμων Σεξουαλική εκμετάλλευση Καταναγκαστική εργασία ή υπηρεσίες Δουλεία/ καταναγκαστική εργασία Αφαίρεση οργάνων Άλλες μορφές εκμετάλλευσης

1.1. Ο αντίκτυπος της εμπορίας ανθρώπων στα θεμελιώδη δικαιώματα

Η εργασιακή εκμετάλλευση έχει σημαντική επιρροή στα θεμελιώδη δικαιώματα, αποτελώντας σοβαρή απειλή για τις βασικές αρχές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ισότητας και ελευθερίας.

Εργασιακές πρακτικές εκμετάλλευσης, κακοποιητική μεταχείριση, μη-ασφαλείς συνθήκες εργασίας, άρνηση παραχώρησης των νόμιμων μισθοδοσιών ή επιδομάτων, απομονωμένοι – μη-ταυτοποιημένοι μετανάστες, είναι μερικές πτυχές της παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσα από την εργασιακή εκμετάλλευση.

Η εμπορία ανθρώπων (ΤΗΒ) αποτελεί σοβαρή παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ρητώς απαγορεύεται από το **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (2009)**.

1.2. Καταναγκαστική Εργασία³

Η καταναγκαστική εργασία, όπως ορίζεται στην Συνθήκη περί Καταναγκαστικής Εργασίας του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, 1930 (Αριθμός 29), 1 αναφέρεται σε “κάθε εργασία ή υπηρεσία που ζητείται από οποιοδήποτε πρόσωπο υπό την απειλή οποιασδήποτε ποινής και για την οποία το εν λόγω πρόσωπο δεν έχει προσφερθεί εθελούσια.”

Σύμφωνα με την αναφορά “Διεθνείς εκτιμήσεις της Σύγχρονης Δουλείας/Καταναγκαστικής εργασίας και Καταναγκαστικού Γάμου” η οποία έχει δημιουργηθεί από το “**Διεθνή Οργανισμό Εργασίας, Walk Free και το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης**”⁴:

27.6 εκατομμύρια άτομα βρίσκονται σε κατάσταση καταναγκαστικής εργασίας ανά πάσα ημέρα.

Αυτός ο απόλυτος αριθμός μεταφράζεται σε 3.5 άτομα τα οποία βρίσκονται σε καταναγκαστική εργασία για κάθε χίλια άτομα στον κόσμο. Οι γυναίκες και τα κορίτσια αποτελούν 11,8 εκατομμύρια από το σύνολο των ατόμων που βρίσκονται σε καταναγκαστική εργασία. Περισσότερα από 3.3 εκατομμύρια από όλες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις είναι παιδιά.

Η καταναγκαστική εργασία έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια.

Καμία περιοχή στον κόσμο δεν έχει αποφύγει την καταναγκαστική εργασία.

Οι περισσότερες περιπτώσεις της καταναγκαστικής εργασίας παρατηρούνται στο ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

³ International Labour Organization (ILO) Conventions: Specifically, the Forced Labour Convention (No. 29), the Abolition of Forced Labour Convention (No. 105), and the Domestic Workers Convention (No. 189), among others, set standards for the treatment of workers and the prevention of forced labour. normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEX-PUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C029

⁴ International Labour Organization (2022, September). Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. www.ilo.org/publications/major-publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage

Η καταπολέμηση της καταναγκαστικής εργασίας απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που θα περιλαμβάνει νομική προστασία, εφαρμογή των εργασιακών προτύπων και υποστήριξη των θυμάτων. Οι πιο συχνές μορφές της εμπορίας ανθρώπων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η σεξουαλική και η εργασιακή εκμετάλλευση. Οι δύο μορφές της εκμετάλλευσης έχουν ισάριθμες περιπτώσεις θυμάτων. Οι περισσότεροι διακινητές στην Ευρώπη, είναι Ευρωπαίοι πολίτες οι οποίοι συχνά έχουν την ίδια εθνικότητα με αυτή των θυμάτων τους. Περισσότερα από τα τρία τέταρτα των δραστών είναι άνδρες.⁵

Η επικράτηση της εργασιακής εκμετάλλευσης είναι σχεδόν ίση με αυτή της σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Εν τω μεταξύ, η εκμετάλλευση μέσω καταναγκαστικής εργασίας και υπηρεσιών έφτασε στην υψηλότερη επικράτηση το 2022, στο 41,1%.⁶

⁵ European Commission (2024, April 23). Together Against Trafficking in Human Beings. home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/together-against-trafficking-human-beings_en

⁶ Eurostat (2024, January 1). Trafficking in human beings statistics. ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics#The_prevalence_of_labour_exploitation_is_almost_equal_that_of_sexual_exploitation

2. Δείκτες

Η εμπορία ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση είναι μια από τις πιο μεγάλες προκλήσεις, λόγω των διαφορών στην ερμηνεία και εφαρμογή των εργασιακών προτύπων, ως απόρροια της μη απεύθυνσης ή του φόβου των θυμάτων να απευθυνθούν στις αρμόδιες Αρχές επιβολής του νόμου (LEAs), καθώς και επειδή η εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση απαιτεί συντονισμένη αντίδραση όλων των εμπλεκόμενων φορέων, της Κοινωνίας των Πολιτών, των Εργασιακών Συνδικάτων και των Δημόσιων Αρχών.

Για το σκοπό αυτό, η προσέγγιση βασισμένη σε δείκτες (**indicator – based**) θεωρείται η βέλτιστη μέθοδος για την αντιμετώπιση αυτού του αποτρόπαιου εγκλήματος. **Ένας δείκτης αναφέρεται σε ένα κοινό χαρακτηριστικό που οδηγεί σε μια ενδεχόμενη περίπτωση εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση.**

Τα θύματα συνήθως υφίστανται εκμετάλλευση ως ανειδίκευτοι, εποχικοί και χαμηλόμισθοι εργάτες, ιδιαίτερα στους τομείς των μεταφορών, των κατασκευών, του αγροτικού τομέα, της δασοκομίας, της επεξεργασίας τροφίμων, των γραμμών παραγωγής των εργοστασίων, του τουριστικού τομέα, του εμπορίου, των πλυντηρίων αυτοκινήτων, των δομών καλλωπισμού και καθαριότητας, καθώς και της κατοίκων βοήθειας και εργασίας.

Το πρώτο υπο-κεφάλαιο 2.1 κάνει αναφορά στους δείκτες για διακινητές και το δεύτερο υπο-κεφάλαιο 2.2 παρουσιάζει δείκτες για τα θύματα.

2.1. Δείκτες περί διακινητών με εφαρμογή σε όλες τις πτυχές της εργασιακής εκμετάλλευσης

Η προσέγγιση βασισμένη σε δείκτες (indicator – based) σημαίνει ότι υπάρχει εύλογη βάση για περαιτέρω διερεύνηση. Είναι καίριας σημασίας η κατανόηση ότι η παρουσία ενός ή περισσότερων από αυτούς τους δείκτες δεν επιβεβαιώνει αυτόματα την ύπαρξη του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων. Οι ακόλουθοι δείκτες μπορεί να αποτελούν ένδειξη ότι ένα άτομο εμπλέκεται σε εργασιακή εκμετάλλευση ως διακινητής, και τέτοιες περιπτώσεις θα πρέπει να αναφέρονται στις αρμόδιες Υπηρεσίες “δεύτερης-γραμμής”, οι οποίες είναι υπεύθυνες για τη διερεύνηση των περιπτώσεων εμπορίας ανθρώπων.

✓ Έχουν στην κατοχή τους έγγραφα ταυτοποίησης/χρήματα.

✓ Έχουν υιοθετήσει το ρόλο του εκπροσώπου ή καθοδηγητή.

✓ Έχουν γνώση όλων των λεπτομερειών που αφορούν το ταξίδι.

✓ Έχουν γνώση όλων των λεπτομερειών που αφορούν τους όρους εργασίας.

✓ Όταν μιλάνε, τα πιθανά θύματα αναζητούν την έγκριση των διακινητών προσπαθώντας να έχουν οπτική επαφή.

✓ Έχουν στην κατοχή τους τη «σύμβαση εργασίας».

✓ Έχουν στην κατοχή τους τα έγγραφα πληρωμής (τραπεζικά έγγραφα, κάρτες, αποδείξεις μεταφοράς χρηματικών ποσών, ισοτιμίες νομισμάτων κ.α.)

✓ Κάποιος που έχει τα στοιχεία επικοινωνίας των εργοδοτών.

Το σύστημα δράσης των διακινητών για την διατήρηση του ελέγχου έναντι των θυμάτων.

Οι διακινητές εργαλαιοποιούν διάφορες μεθόδους για να διατηρούν τον έλεγχο επί των θυμάτων τους. Η σωματική βία (λιγότερη σε ποσοστό στις ημέρες μας) και η ψυχολογική καταπίεση (περισσότερη σε ποσοστό) επικρατούν όσο αφορά τη μεθοδολογία δράσης των διακινητών. Η κατανόηση των ανωτέρω είναι κρίσιμη για την αναγνώριση και υποστήριξη των θυμάτων, καθώς και για την ανάπτυξη αποτελεσματικής πρόληψης. Σε αυτό το σκέλος παρουσιάζονται μερικές κοινές δράσεις μεταξύ των διακινητών οι οποίες χρησιμοποιούνται για να διατηρήσουν τον έλεγχο επί των θυμάτων τους, κατά τη διαδικασία της εργασιακής εκμετάλλευσης:

-
- ✓ Ψευδείς υποσχέσεις και οικονομικός έλεγχος επί του θύματος.
 - ✓ Η κράτηση των θυμάτων στο ίδιο μέρος όπου εργάζονται.
 - ✓ Παροχή στέγασης στα θύματα με κακές υγειονομικές συνθήκες, χωρίς τα βασικά αγαθά.
 - ✓ Απομόνωση. Τα θύματα στην κυριολεξία κλειδώνονται ή τοποθετούνται σε απομόνωση σε ορισμένους χώρους.
 - ✓ Στέρηση των εγγράφων ταυτοποίησης.
 - ✓ Σωματική κακομεταχείριση ή σκληρή τιμωρία.
 - ✓ Δεσμοί χρέους.
 - ✓ Έλεγχος κινήσεων και επικοινωνιών των εργαζομένων.
 - ✓ Απειλή νομικής δράσης ή απέλασης.

2.2. Δείκτες για θύματα, με εφαρμογή σε κάθε περίπτωση εργασιακής εκμετάλλευσης.

2.2.1 Εξωτερική Εμφάνιση

- ✓ Κακή κατάσταση υγιεινής που υποδηλώνει συγκεκριμένη εργασία
- ✓ Το άτομο φέρει εμφανή σημάδια σωματικής κακοποίησης (λ.χ. μώλωπες, καψίματα, ουλές κ.α.)
- ✓ Τα ρούχα και η συμπεριφορά του ατόμου δεν ταιριάζουν.
- ✓ Το άτομο παρουσιάζει σημάδια νευρικής ανησυχίας, άγχους και φόβου.
- ✓ Να βρίσκεται το άτομο σε απομόνωση και υπό συνεχές καθεστώς επιτήρησης.
- ✓ Πολύ κακές εργασιακές συνθήκες.
- ✓ Να βρίσκεται το άτομο υπό ισχυρή επήρεια ουσιών.
- ✓ Να βρίσκεται το άτομο υπό περιορισμό μετακίνησης.
- ✓ Έλλειψη εξοπλισμού ασφαλείας και κατάλληλων ρούχων και στολών εργασίας.

2.2.2. Ταξιδιωτικά έγγραφα

- ✓ Το άτομο έχει διασχίσει τα σύνορα με ψευδή έγγραφα.
- ✓ Το άτομο δεν έχει υπό την κατοχή του/της τα ταξιδιωτικά έγγραφα του/της.
- ✓ Το άτομο δεν έχει υπό την κατοχή του/της τα έγγραφα ταυτοποίησης.
- ✓ Η αγορά του εισιτηρίου πραγματοποιήθηκε την τελευταία στιγμή
- ✓ Το άτομο έχει πραγματοποιήσει πολλαπλές διασυννοριακές μετακινήσεις χωρίς λογική εξήγηση.
- ✓ Το άτομο παρουσιάζει έγγραφα τα οποία φέρουν σημαντικό ποσοστό φθοράς, ιδιαίτερα όσον αφορά την ημερομηνία έκδοσης.

2.2.3. Συμπεριφορά

- ✓ Δυσκολίες κατά την απάντηση ερωτήσεων
- ✓ Αποφυγή οπτικής επαφής.
- ✓ Όταν του/της απευθύνεται κανείς απευθείας, επιτρέπει σε άλλους να μιλήσουν εκ μέρους του/της.
- ✓ Διστακτικός/η να επικοινωνήσει με τις Αρχές.
- ✓ Βρίσκεται σε μία ομάδα ανθρώπων, που παρά το γεγονός ότι διαμένουν και εργάζονται όλοι/ες μαζί, διαφαίνεται ότι δεν γνωρίζουν ο ένας τον άλλον.
- ✓ Επικρατεί αβεβαιότητα όσον αφορά το μέρος το οποίο βρίσκεται.
- ✓ Δεν μπορεί να παρέχει πληροφορίες όσον αφορά τον τύπο εργασίας τον οποίο εκτελεί.
- ✓ Δεσμοί χρέους.
- ✓ Παραπλάνηση.
- ✓ Το άτομο αλλάζει συμπεριφορά κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

2.2.4. Εργασία

- ✓ Περιορισμένη ή καμία γνώση όσον αφορά τον εργοδότη.
- ✓ Δεν μπορεί να παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με την εμπειρία για τον τύπο της εργασίας που θα εκτελέσει.
- ✓ Έλλειψη γνώσης όσον αφορά τα χρήματα τα οποία θα λάβει.
- ✓ Έχει παραπλανηθεί όσον αφορά την φύση και την τοποθεσία της εργασίας.
- ✓ Εκτεταμένες ώρες και ημέρες εργασίας.
- ✓ Ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης.
- ✓ Οι εργαζόμενοι διαμένουν όπου εργάζονται.

2.2.5. Σύμβαση

- ✓ Δεν υπάρχει σύμβαση εργασίας.
- ✓ Η σύμβαση εργασίας είναι ελλιπής ή γραμμένη σε γλώσσα που δεν κατανοείται ή είναι ασαφής.
- ✓ Έχει παραπλανηθεί όσο αφορά το μισθό/είσοδημα.
- ✓ Οι όροι του συμβολαίου είναι μη-κατανοητοί/ ασαφείς.
- ✓ Η σύμβαση δεν παρέχει κοινωνική και/η ιατρική περίθαλψη.
- ✓ Κατακράτηση μισθών.
- ✓ Μη καταβολή μισθών, συμπεριλαμβανομένων μειώσεων για το κόστος διαβίωσης ή χρέη.

3. Ερωτήσεις - κλειδιά για την αποκάλυψη και τη διασαφήνιση των πτυχών της εργασιακής εκμετάλλευσης.

Οι “**ερωτήσεις - κλειδιά**” είναι μια καθοδηγητική διαδικασία για την προσέγγιση πιθανών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων (ΤΗΒ) με σκοπό την εργασιακή εκμετάλλευση, υπό τη σκοπιά της οπτικής με βάση τους δείκτες, εφόσον υπάρχει εύλογη βάση, με σεβασμό στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, το φύλο, την ηλικία και τις πολιτιστικές ευαισθησίες, τις ανάγκες προστασίας, την ευαλωτότητα και την εφαρμοστέα νομοθεσία.

Οι ακόλουθες κατηγορίες των “ερωτήσεων - κλειδιά” είναι μόνο ενδεικτικές και όχι εξαντλητικές, με σεβασμό ως προς την αρχή της θυματοκεντρικής προσέγγισης.

3.1. «Ερωτήσεις - κλειδιά» **σχετικά με την Σύμβαση Εργασίας**

- ✓ Έχεις στην κατοχή σου σύμβαση εργασίας;
- ✓ Που είναι η σύμβαση εργασίας σου;
- ✓ Σε τι γλώσσα έχει συνταχθεί η σύμβαση εργασίας σου;
- ✓ Ποιοι είναι οι όροι της εργασίας σου σύμφωνα με τη σύμβαση;
- ✓ Γνωρίζεις τα εργασιακά σου δικαιώματα;

3.2. «Ερωτήσεις - κλειδιά» **σχετικά με τους Εργοδότες**

- ✓ Ποιος είναι ο εργοδότης σου;
- ✓ Ποια είναι τα στοιχεία επικοινωνίας του εργοδότη σου;
- ✓ Ποιο είναι το όνομα της εταιρείας για την οποία εργάζεσαι;
- ✓ Υπό ποιες συνθήκες σε έχει προσλάβει ο εργοδότης σου;

3.3. “Ερωτήσεις - κλειδιά” σχετικά με τη Μισθοδοσία

- ✓ Προσδιορίζεται ο μισθός σου με γραπτή μορφή στη σύμβαση εργασίας;
- ✓ Ποιος είναι ο μηνιαίος μισθός σου;
- ✓ Πως πληρώνεσαι τον μισθό σου (χρήματα στο χέρι ή μεταφορά μέσω τραπεζής;);
- ✓ Μπορείς να κρατήσεις όλο το μισθό σου;
- ✓ Υπάρχουν έξοδα όσο αφορά την στέγαση, το φαγητό ή την μεταφορά τα οποία αφαιρούνται άμεσα από τη μισθοδοσία σου;

3.4. “Ερωτήσεις - κλειδιά” σχετικά με τα Χαρακτηριστικά της Εργασίας

- ✓ Τι είδους εργασία κάνεις;
- ✓ Πως έχεις βρει αυτή την εργασία;
- ✓ Ποιος έχει κανονίσει τη δουλειά (Υπηρεσία ευρέσεως εργασίας, φίλος, άγνωστος);
- ✓ Έχεις κάποια πιστοποίηση που αποδεικνύει τις ικανότητες σου για τη δουλειά σου; Πότε έλαβες αυτές τις πιστοποιήσεις;
- ✓ Ποια είναι η τοποθεσία της νέας σου εργασίας;
- ✓ Ποιες είναι οι εργασιακές σου συνθήκες;
- ✓ Πόσες ώρες την ημέρα και πόσες ημέρες την εβδομάδα εργάζεσαι;

3.5. “Ερωτήσεις - κλειδιά” σχετικά με τη Στέγαση

- ✓ Μπορείς να διαλέξεις μόνος/η σου τη στέγαση σου;
- ✓ Που μένεις;
- ✓ Θα πρέπει να συγκατοικήσεις με άλλους εργαζομένους;
- ✓ Γνωρίζεις τις συνθήκες διαμονής της στέγασής σου;
- ✓ Το μέρος διαμονής σου είναι κοντά στο χώρο εργασίας σου;

3.6. “Ερωτήσεις - κλειδιά” *σχετικά με τα ταξιδιωτικά έγγραφα και τα έγγραφα ταυτοποίησης*

- ✓ Που βρίσκονται τα έγγραφα σου;
- ✓ Ποιος κρατά τα έγγραφά σου για εσένα (αν ισχύει);
- ✓ Γιατί κάποιος άλλος έχει τα δικά σου έγγραφα;
- ✓ Είχες ταξιδιωτικά έγγραφα καθ'όλη τη διάρκεια του ταξιδιού σου;
- ✓ Πως έλαβες τα ταξιδιωτικά σου έγγραφα;
- ✓ Η βίζα ή το διαβατήριό σου έχουν λήξει;
- ✓ Ποιος έκανε την κράτηση και ποιος έχει πληρώσει για το εισιτήριό σου;
- ✓ Πόσο κόστισαν τα εισιτήρια σου;

3.7. “Ερωτήσεις - κλειδιά” *σχετικά με υφιστάμενα Χρέη*

- ✓ Έχεις κάποιο χρέος ή έχεις αποκτήσει κάποιο χρέος για να ταξιδεύσεις σε αυτή τη χώρα;
- ✓ Ποιο είναι το ποσοστό του χρέους που έχεις αποκτήσει;
- ✓ Πότε θα πρέπει να ξεπληρώσεις το χρέος σου;
- ✓ Πως θα ξεπληρώσεις το χρέος σου;
- ✓ Είναι η οικογένειά σου επίσης υποχρεωμένη να πληρώσει το χρέος σου;
- ✓ Μπορείς να πληρώσεις για το ταξίδι επιστροφής μόνος/η σου εάν αποφασίσεις να επιστρέψεις πίσω στο σπίτι σου;

3.8. “Ερωτήσεις - κλειδιά” *σχετικά με την Ασφάλεια*

- ✓ Ανησυχείς για κάτι;
- ✓ Φοβάσαι για την ασφάλεια σου ή την ασφάλεια της οικογένειάς σου;
- ✓ Γνωρίζεις που βρίσκεται η οικογένειά σου;
- ✓ Έχεις κάποιο μέσο επικοινωνίας με την οικογένειά σου ή τους φίλους σου (λ.χ. κινητό τηλέφωνο, προ-πληρωμένη κάρτα κ.α.)

4. Κίνδυνος ατόμων που διαφεύγουν από τον πόλεμο στην Ουκρανία να μετατραπούν σε θύματα εμπορίας ανθρώπων

Η συνεχιζόμενη ανθρωπιστική κρίση που προκλήθηκε από τον πόλεμο στην Ουκρανία, έχει αυξήσει δραματικά τις ευαλωτότητες στην εμπορία ανθρώπων, ιδιαίτερα μεταξύ των εκτοπισμένων ατόμων που βρίσκονται αντιμέτωποι/ες με οικονομική δυσχέρεια, κοινωνική απομόνωση και έλλειψη πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες και μετατρέπονται σε κύριους στόχους εκμετάλλευσης από διακινητές που εκμεταλλεύονται την απόγνωση και την αστάθειά τους.

Οι κύριοι κίνδυνοι περιλαμβάνουν:

4.1. Κίνδυνοι για τους πρόσφυγες από την Ουκρανία να γίνουν θύματα εμπορίας ανθρώπων

4.1.1. Ομάδες με υψηλή ευαλωτότητα

- ✓ Οι γυναίκες και τα παιδιά αποτελούν την πλειονότητα των προσφύγων που διαφεύγουν από την Ουκρανία.
- ✓ Συγκεκριμένα, ευάλωτες ομάδες οι οποίες περιλαμβάνουν ασυνόδευτους ανήλικους, ανιθαγενείς και άτομα με αναπηρίες.

4.1.2. Ευκαιρίες εκμετάλλευσης

- ✓ Αυξανόμενη ζήτηση για φθηνή εργασία, σεξουαλικές υπηρεσίες, και άλλες καταστάσεις εκμετάλλευσης.
- ✓ Οι διακινητές εκμεταλλεύονται την απόγνωση με ψευδείς υποσχέσεις εργασίας, στέγασης ή παροχής βοήθειας.

4.1.3. Διαδικτυακή Στρατολόγηση

- ✓ Χρήση των κοινωνικών μέσων δικτύωσης, πλατφορμών και κρυπτογραφημένων εφαρμογών ανταλλαγής μηνυμάτων για να δελεάσουν τα θύματα υπό ψευδή προσχήματα.

4.1.4. Οικονομικές και Κοινωνικές προκλήσεις

- ✓ Εκτοπισμός, απώλεια εισοδήματος, γλωσσικοί φραγμοί, και δυσκολίες στην πρόσβαση σε επίσημη, νόμιμη εργασία δημιουργούν σχέσεις εξάρτησης και αυξάνουν την ευαλωτότητα των ατόμων.

4.2. Βασικοί δείκτες που σχετίζονται με άτομα που διαφεύγουν από τον πόλεμο στην Ουκρανία και υποδηλώνουν πιθανές περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων (ΤΗΒ).

Οι παρακάτω αποτελούν σημαντικούς δείκτες για τους ανταποκριτές της πρώτης γραμμής και τους ενδιαφερόμενους φορείς ώστε να αναγνωρίζουν πιθανές περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων.

4.2.1. Δείκτες κατάστασης:

- ✓ Άγνωστοι προσφέρουν αυτόκλητη βοήθεια, όπως στέγαση ή εργασία, συχνά με ύποπτα ευνοϊκές συνθήκες.
- ✓ Προσφορές για εργασία με μη ρεαλιστικό μισθό ή ασαφείς όρους.
- ✓ Άτομα ξαφνικά εξαφανίζονται από τις δομές στέγασης ή παροχής βοήθειας.

4.2.2. Σωματικοί δείκτες και δείκτες συμπεριφοράς:

- ✓ Περιορισμένη κίνηση ή έλλειψη πρόσβασης σε προσωπικά έγγραφα, όπως διαβατήρια.
- ✓ Άτομα που παρουσιάζουν σημάδια σωματικής κακοποίησης, ψυχολογικής χειραγώγησης ή άγχους.
- ✓ Ύπαρξη αποδεικτικών στοιχείων εργασιακής ή σεξουαλικής εκμετάλλευσης.

4.2.3. Οικονομικοί και Εργασιακοί Δείκτες:

- ✓ Ανύπαρκτες ή καταχρηστικές συμβάσεις εργασίας.
- ✓ Άρνηση καταβολής μισθών ή μη πρέπουσες εργασιακές συνθήκες οι οποίες παραβιάζουν το εργασιακό νομικό πλαίσιο.

4.2.4. Δείκτες που αφορούν τα Παιδιά

- ✓ Παιδιά τα οποία έχουν αποχωριστεί από τους κηδεμόνες τους ή συνοδεύονται από ενήλικες οι οποίοι δεν μπορούν να αποδείξουν μια νόμιμη σχέση μαζί τους.
- ✓ Ενδείξεις παραμέλησης, υποσιτισμού, ή ενδείξεις καταναγκασμού σε εγκληματικές ενέργειες, όπως η επαιτεία.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ:

- ✓ Εάν έχετε υποψίες αλλά δεν έχετε αποδεικτικά στοιχεία για περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων, καλέστε στις εξειδικευμένες μονάδες κατά της εμπορίας ανθρώπων και την επιθεώρηση εργασίας.
- ✓ Εάν έχετε αμφιβολίες, παραπέμπτε την υπόθεση στις αρμόδιες Αρχές «δεύτερης γραμμής».

ΓΡΑΜΜΕΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ, ΓΙΑ ΝΑ ΑΝΑΦΕΡΕΤΕ - ΖΗΤΗΣΕΤΕ ΒΟΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΥΠΟΠΗΤΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

Ελληνική Επιθεώρηση Εργασίας,
καλώντας 1555 ή με επίσημη αναφορά στο
www.hli.gov.gr/epikoionia

Εθνικός Μηχανισμός Αναφοράς για την Προστασία Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων,
καλώντας στο 197

Ελληνική Αστυνομία,
καλώντας στο 100

